

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

TAIVERES

de VIGN

LOUVE

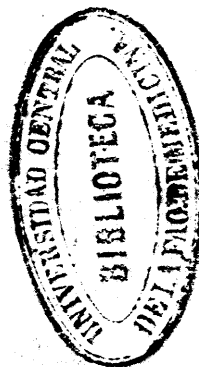
613.

2/3

B 78 h
R

578

9

J. W. Merrill

LIBRARY

OF THE

COLLEGE

OF THE CONCEPTION

DE ALCALÁ

Soy de la Librería
del Colegio
de la Concepcion
de Alcalá.

INSIGNI, ET

PER QVAM DOCTO

Medico Dn. Iacobo Saunagio

ab Iperis, Hieremias

Thriuerus

Sal.

*

V M iamdudum, doctissime Iacobe, Polybum de uictu idiotarum inuentuti nostræ prelegeremus, nescis quàm multa peruersa, obscura, perplexa inuenimus, non solum in ipso Polybo, uerum etiam Galeni commentario. Itaq; hic, quemadmodum alibi, quicquid effatu dignum inter prælegendum nobis occurrit, hoc statim à lectione annotauimus, & in commentariolos quosdam digessimus: quos cum ab aliquot diebus recenseremus, placuit nobis eos sub tuo nomine in lucē emittere: nullum quippe lubentius te ijs patrocinari & uelle & posse scio: qui quicquid à me profectum est, semper coluisti.

a 2 longo

longo labore, multaq; ingenij tui peruicacia,
eò euasisti, ut errores eruere, & ueritatē de
fendere maximo compendio possis. Utiliter
ergo grauis ille & prudens Magistratus
Antuerpiensis publico stipēdio te retinuit,
ut uulnerarios medicos rationem anatomes
publicè doceres, & ciues quotidiana tua o-
pera medica leuares. Nec dubium quin pau-
lo post maioribus te donabit, adeo in utroq;
munere felix es. Sed nolo in parua commen-
tatione multa præfatione uti: proinde bene-
uale, & commune nostrum amicū magistrū
Petrū Bausaium, uirum in utroq; genere
literarum eruditissimum, ex me cum
tota familia diligenter saluta.

Facit enim ipsius consue-
tudo, ut Antuerpiæ
Louanium minus
desiderem.

Louanij.

HIEREMIAE

THRIVERI

BRACHELII

IN

POLYBVM, AVT

HIPPOCRATEM, DE

Ratione uictus idiotarum aut

privatorum, Commen-

tarius.

*

Diotas hanc uiuendi
rationem sequi oportet.

PRIVATI homines
sibi, qui uerò publicum munus
gerunt, alijs uiuunt. Hinc est

quòd Galenus in libris de sanitate tuenda, duntaxat illis naturam (intemperatam dico) permutare consulit, qui exutis omnibus publicis muneribus sibi uiuere possunt: tanto est priuatorum uita iucundior: nec tantum iucundior, sed & securior. quis enim omnem inuidiam superare possit? omitto quòd unusquisq; ex ijs, qui publicis funguntur muni-

Obstricci publicis muneribus periculis uita tant.

Difficultas uita publicae.

a 3 bus

bis, tantum alios debet excellere frugalitate uictus, duritie, quantum præfertur honore.

Hyeme plurimum esse, minimum bibere conducit. Sed potioni uinum quàm meracissimum, cibo panis exhibendus est, obsonia erunt assa omnia. Oleribus paucissimis hoc anni tempore uti expedit. Sic enim potissimum corpus & calidum & siccum euadet.

In definitio-
ne temporū
opinionū di-
uerfitas.

Auicenna.

V N V S Q V I S Q V E ferè suo more tempo-
ra discernit. quidam quodlibet in tres menses distin-
guunt, alij aliunde inchoant. Auicenna nullum sta-
tum terminum illis constituit, sed nunc longiorem,
nunc breuiorem concedit, pro aëris mutatione: nam
quamdiu caliditas & siccitas aërem obtinent, æsta-
tem retinet: ubi uero frigiditas & humiditas emi-
cat, ibi quocunq; tempore hyemem inchoat. Nescio

Difficilis A-
uicennæ opi-
nio.

quomodo is Hippocratem in tertio Aphorismo-
rum intelliget, ubi hyemem nunc siccam, nunc au-
strinam accusat. Ergo ijs omnibus missis, potius

Galenī &
Hippocratis
supputatio.

Hippocratem audiamus, & Galenum: quibus uer
incipit ab æquinoctio uerno: quod nobis ferè accidit
hodie circa decimum Martij: quinquaginta diebus

ab

ab æquinoctio, hoc est in principio Maij, æstas incipit, quo tempore & Pleiades siue Vergiliæ oriuntur. Durat hæc æstas ad ortum usq; Arcturi, qui nobis ferè apparet circa decimum aut duodecimum Septembris, hoc est uno aut altero die ante æquinoctium autumnale: & hic quoq; Autumnus Diocli fere Diocles. quinquaginta dies obtinet, quo tempore Pleiades occidunt, uidelicet circa finem Octobris uel principium Nouembris, & tum hyems occipit. Itaque ut uer ab æquinoctio uerno, ita Autumnum ab æquinoctio autumnali inchoamus. Nam si Auicennæ licuit pro ratione qualitatum extendere, cur nos tam morose in uno aut altero die oportebit anxios esse? & tantum de temporibus anni, quibus & hoc decet adijcere, quod Hippocrates nequaquam simpliciter de his temporibus loquitur, sed legitime sese habentibus. Nam ut tres causæ sint, quæ morbos pariunt, intemperatura, malus uictus, & aer: ita nulla alia causa plures, quam aer: est enim nobis familiarissimus: atq; hic quidem alibi graues mutationes accipit, grauissimas autem secundum temporum uicissitudines: quippe hyems fere sua frigidityte & humiditate pituitosos morbos minatur, non tantum in naturis temperatis, magis frigidis interdum etiâ: nam ferè aeris iniuria maior, quam corporis contra Sententiæ ratio. ria temperatura. Proinde contraria uictus ratione

Tres morborum causæ.

Multorum malorum causa, aer.

contraire oportet, hoc est quàm minimum bibere,
& plus comedere, quippe cibus ferè siccus, potus
autem humidus: magno huic rei argumēto est, quòd
fere statim à cibo sitimus. Iam alimentum debet cō-
parari semper cum calore quocunque ferè tempore

Alimentum & loco. Est autem calor naturalis tempore hyemis
ubiq; debet plurimus, tempore æstatis uerò magis intensus. Ha-
cōmparari ca- bes exemplum in duobus poculis, quorum alterum
lori naturali. multum aquæ calidæ continet, alterum uerò minus,

sed feruentioris: sic habent se corpora tempore æsta-
tis respectu hyemis, quia ut Galenus in commento

Caloris in adijcit, aer qui in æstate attrahitur, calidus est: qui
hyeme & æ- uerò in hyeme, frigidus. Hic ergo condensando ca-
stare compa- loris auget copiam, ille uerò accendendo eius ordi-
paratio. nem. At de his satis, illud magis ad propositum per-

Panis. tinet, quòd inter cibos primum locum panis obti-
net, qui ex multis alijs pinsi potest, præsertim ta-
men apud nos ex tritico & siligine. Neq; nunc di-
cam utrum appellem siliginem, utrum triticum. Nā

Contentio utraq; opinio suos habet autores. Plinius dicit sili-
de tritico & si- ginem delicias tritici, & siliginem in triticum tan-
ligine. quam uilius degenerare. Puto, altero significato sili-
ginis deceptus est, de quo mox dicemus: nos enim

cum Columella & Celso malumus triticum id quòd
est elegantius ac flauius appellare: reliquum robum
Robus. quidam appellant, unde fortè rogge nostratibus de
flex

flexū est. Sed hæc ad alium seorsum librum relinqua-
 mus, ubi ex professo de frumentaceis disputabimus. Ex una filigi-
 ne panis ua-
 riat.
 Nunc panium differentias dicamus: qui ut ex Celso
 & Galeno iamdudum collegimus, quintuplex est,
 & tamen eodem tritico. Autopyros aut Syncomi- Syncomi-
 stos.
 stos dicitur, qui tota farina compinsitur, siliginem
 uocat Galenus, ac Celsus, secreto omni fursure opti-
 mam farinae partem: atq; hinc dicimus, panem sili-
 gineum, uulgus appellat candidum. Tercio nonnun- Candidus.
 quam leuiter fursur secernitur, hunc semidalem ap- Semidalis.
 pellant aut similaceum, uulgus appellat secunda-
 rium. Scio tamen quòd quidam semidalem ac filigi-
 nem seorsum species quasdam tritici numerant: ue-
 rum mihi uidetur, quòd Galenus & Celsus, ubi dif-
 ferentias panum inquirunt, ipsum triticum in has
 partes diuidunt. Quartus est ex fursure, qui cibarius Panis ciba-
 rius.
 dicitur, aut fursuraceus. Quintus ex polline: hunc
 diu quasiuimus: tandem in libro de facultatibus sim-
 plicium inuenimus Galenum accipientem pollinē
 ex molari pariete. Inuit me multum quidam Polo- Panis ex pol-
 line sordid⁹.
 nus, qui pauperes ex eo mihi dixit panem colligere,
 atq; hic merito sordidus dictus. Similaceus atq; si-
 ligineus ferè fermento carent, unde à Galeno con-
 temnuntur. quidam pro fermento fecem ceruisiaria, Fex pro fer-
 mento.
 aut aliud illi simile immiscent: nec id est nouum, cū
 & Plinius suo tempore quosdam ita facere scribat.

Optimus autem Igitur solus autopyros ex optimo tritico, Galeno
 topyros aut placet: nec mirum: etenim hic quodam modo tempe
 syncomi- ratus est: magno illius rei argumento est, quod alius
 stos. carnem fastidit, alius piscem, alius caseum, alius bu

Panis omni- tyrum, alius uinum, alius aquam: at panis omnibus
 bus naturis est delectabilis: solidus enim est ac uiribus concoque
 gratus. ribus indiget: hinc est quod in hyeme illius plus esse
 libet: nam qui intemperanter illum uorant, sine du-

Copia panis bio in difficilem statum tandem incidunt: cui respo
 molesta. det id quod uulgò dicitur, Omnis copia mala, sed pa

nis pessima. Difficilimè enim uitium, si quod subsit,
 extenuatur. Et merito quidem primum panis ratio-
 nem habuit: quoniam nunc carnis, nunc piscis, nunc
 uini, nunc aquæ, & aliorum mille, uicissitudinem

Panis maxi- licet facere: at nusquam licet panem omittere. Ita
 ma ubiq; ha- & uinum ferè omni regioni commune est, uerumta-
 bendà ratio. men pro diuersitate regionum & temporum anni,

Vinum. uariare oportet. Hyeme (inquit) decet esse meracis-
 simum: eadem ratione & unaquæq; regio ut est ri-
 gidior, ita uinosius in ea homines uinum tolerant. Sed
 in ijs nulla est difficultas: quemadmodum nec in ea
 quod obsonia oportet esse assa. Obsonia autem simi-

Obsonia. liter ac pulmenta uel pulmentaria omnia illa appel-
 Pulmenta. lamus, quæ pani accedunt, carnes dico, pisces, ac simi-
 lia. Nota est enim Lacedæmonij cuiusdam reprehē-
 sio, qui purum panem iure intingentem clam repræ-
 hend

hendit, admiratus quisnam ex pane obsonium, & rursum ex obsonio panem faceret. Quod de oleribus dicitur, distinctione opus habet: non enim ab omnibus oleribus abstinendum præcipit, sed præsertim Olerum differentia. ignavis, ut lactucis, blitis, maluis ac similibus, quibus passim tempore æstatis utimur. At brassica, beta, atq; ijs calidioribus, nemo est qui non rectè tempore hyemis utitur. Nam quod dicit alibi Galenus, Beta plus habet bilis quam uinum. Beta plus bilis quam uinum habet: ita intelligendum non est, quasi beta plus incalfaceret, sed quod ex ea plus succi in bilem transfret. Nam uinum tametsi egregie calidum, parum tamenimenti reddit, sed plurima eius portio per urinam exit aut certe sudorem: cereuisia uero & aqua per urinam fere tantum.

Vere iam ineunte plus, sed dilutius & paulatim bibendum est. Cibo demendum, eoq; molliore: panis ossa uidelicet, ipsius panis loco, utendum est. Eadem lege transeundum ab asis obsonijs ad elixa, donec in estatem uentum fuerit. Hac cibo molli, & elixis pulmentarijs, & oleribus tum crudis, tum coctis, portione plurima ac dilutissima corpus eget. Ca
uend

uendum tamen ne magna dictorum
subito fiat mutatio.

NIHIL est quod in uere accusare possumus,
dico legitime sese habente: nam innocens est, neque
ullum excessum habet, sed temperatum existit: quod
ergo plus, sed dilutius hic quam in hyeme bibere li-
ceat, est manifestum. Obscurius est, quod, Paulatim,
dicitur. forte uult, quod paulatim debemus hic auge-
re quantitatem potus, donec ad æstatem uenerimus:
hic enim plurimum bibimus. Forte uoluit quod in
uere sæpius, sed minus: e contrario in æstate plus,
sed rarius sit bibendum. Nam & in febricitantibus
si quis parum pitiissat, magis inflammatur: quocirca
multo humido simul ægros proluui oportet. In sanis
e contrario paulatim, sed sæpius bibendum, ut fiat
melior cibi fermentatio, & digestio. Id uidetur igno-
rasse in problematis Aristoteles. Verum nec id nos
ignoramus, si quem sitis ex siccitate urgeat, præser-
tim faucium, hic per syphonem bibere conducere.
Ita enim fauces paulatim magis diluimus, atq; hu-
meclamus. Adijcit, Cibo tamen demendum est.
Atq; huius causa duplex mihi apparet. Nam corpo-
ra tempore ueris, quam hyemis, minus exiccari po-
tulant: neq; etiam eius copiam uer tolerat aut desi-
derat: fere enim calor hic laxatur, & minus potest

con

concoquere: neq; etiam ubiq; calori alimentum debet respondere, potest prohibere humorum plenitudo ac fusio, certe corpus hic humorum saburra laborat, quæ plerunq; inedia, aliquando euacuatione indiget. Quod autem de ossa hic & in sequentibus ^{Offa.} dicitur, oportet observare. Nam Polybus mazam ^{Maza.} habet, cui nulla vox apud Latinos simpliciter respōdet. Est autem maza, polenta aliquo succo aspersa & subacta. Polentam vero nunc farinam ordeï dicimus: hac atq; adeo ipsa polenta quondam veteres pro pane utebantur: unde adhuc pistorēs bolēgiēs, quasi polentarij appellantur. Videtur ab eodem deduci, quod marse panem appellant: possumus itria dicere aut dulciaria, nescio etiam an ab hac voce nostri mault aut malt deflexerunt: nam ita vulgus cer- ^{Mault.} uisariorum appellat ordeum tostum, germinans ac molitum. Veteres hoc ipsum dixerunt byuen: unde apparet deflexum nomen nostræ byriæ: nam faci- ^{Byriæ vulga-} lis est exorbitatio in una aut altera litera. Sed de ^{tum nomen unde deri-} maza proposueramus dicere, qua nunc Hippocra- rit. tes aut Polybus potius quàm pane uti suadet, quia ipsum uer inter siccum & humidum medium existit. Quocirca & ipsum cibum ad temperatius uer- gere oportet: atqui panis autopyrus, præsertim fermento mistus ad siccum tendit: rationabiliter igitur pro eo maza utitur: cuius usus quoniam abole-

uit,

uit, nos leuiore pane, & qui minus fermenti habeat, uti possumus. Vt autem cibus suapte natura
 Apparatus & debet esse paulo humidior, talis etiam & appa-
 natura. tus querendus est: nam utroque modo cibus hu-
 mectare & exiccare potest, & facultate genui-
 na, & apparatu quem accepit alieno studio. non er-
 go simpliciter elixis pro assis utendum est, sed trans-
 eundum hic ab assis ad elixa, hoc est, nunc assis,
 nunc elixis, donec in astatem uentum fuerit. In cu-
 ius finitione parum decorum mihi seruare uidetur,
 qui de eadem re bis intentionem fecit: & quum hic
 fere media rationem uictus absoluit, deinceps qua-
 si nouam sententiam super eadem re facit. Quod
 ergo hic dicitur, oportunius usque ad sequentem sen-
 tentiam reseruemus, quae in fine dicitur. Definitio
 uniuersaliter ad omnia anni tempora pertinet: nus-
 quam enim subito atque affatim uictum mutare li-
 cet: cum & natura omnem talem repentinam mu-
 tationem cauit. neque enim statim hyemi astatem
 coniunxit, sed hic uer, illic autumnum inter-
 posuit. Sed & ubique alibi omnis subita mutatio,
 etiam quae uoluptate nos afficit, uires frangit, mul-
 to minus ea, quae contraria sunt, citra detrimen-
 tum affatim incidere possunt. Sed ad definitionem
 Veris redeamus, cui sic tenuior uictus conducit,
 ut nusquam frugalis sobrietas sit magis oportuna.

Verum

Omnis subita mutatio mala.

Verum nescio quid cum piscibus consiliatur: ac magis æstati conueniunt.

Æstate nutritioni aptissima sunt, panis offa, mollis potio, tum diluta, tum multa, obsonia omnia elixa. Atque hæc ita sunt obseruanda, ut corpus sit molle & frigidum. Nam calido anni tempore, & sicco exurit, squalidumque euadit. Quare his rationibus tueri oportet.

QVÆC V NQV E de æstate dici possunt, clarent ex definitione hyemis. Vnum licet adijcere: quod licet in æstate minus, In æstate minus, sed frequentius alimentum conuenit. frequentiorem tamen uices interponere est necessum: non enim unica uice ferret quod est sufficiens. Quod autem elixa simpliciter sint humidiora assis, alibi diximus, ubi eam perplexitatem Physicorum abstulimus, qua dicunt assa propria, elixa externa humiditate esse humidiora. Perplexa physicorum responsio. Quorsum enim hæc ambages, quando simpliciter elixa plus humectant? nec humectant tantum, sed credo etiam quod magis infrigidant;

Celsi locus
initatus.

Assa plerūq;
in cœna.

Elixa.

Media inter
elixa & assa.

dant: ita facilius, sed imbecillius nutriunt: quare lo-
cum illum in xx. libro apud Celsum, ubi cōtrarium
legitur, ut multos alios, oportet corrigere. Quod au-
tem elixa minus quā assa nutriunt, & consuetu-
do uulgaris ostendit, quæ elixa in prandio, assa in
cœna exhibet: qualis enim est dies uersus noctem,
talis est æstas respectu hyemis. Videntur mihi me-
diam naturam habere obsonia, quæ modico iure fo-
uentur, aut saturantur: talis est caro quæ incrusta-
tur, & in fornace coquitur, aut minimo iure in olla
super ignem emollitur.

Pari modo ex uere in æstatem, si-
cut ex hyeme in uer traducere expe-
dit, cibus demendo adijciendoq; po-
sitioni.

NESCIO cur nunc id interponit Polybus:
est tamen uerum, quod in utraq; uicissitudine cibus
diminuitur, & potus augetur.

Rursus qui annum absoluit, ex æ-
state in hyemem cōstituetur. Per au-
tumnū cibo paulo pleniorē & sic-
ciorē, obsonijs similibus uti licet: mi-
nus, sed meracius, bibere commo-
dum

dum est. Vt quum hyems bona con-
tigerit, meraca etiam magis & exi-
gua potione, cibo copiosissimo & ue-
hementer sicco uti. Ita enim hoc fri-
gido admodum & humido tempo-
re, optima ualitudine frueris, mi-
nusq; rigebis.

PRINCIPIVM huius orationis nimia
Græcorum imitatione spinosius est. Est autem sen- ^{Spinosa di-}
tentia ex Græcis, quod qui uictus totius anni ra- ^{ctio.}
tionem uult absolueret, eandem debet seruare mode-
stiam ex æstate in hyemem, qualem obseruauit ex
hyeme in æstatem: quippe utrobq; paulatim mone-
re oportet: sed quodam modo contrario: nam qui ex ^{Contraria}
hyeme in uer, aut rursum ex uere in æstatem trāsīt, ^{immutatio.}
cibum minuit: qui uerò ex æstate in hyemem, ci-
bum apponit, & potum imminuit: non quidem sta-
tim, sed ut tempora succedūt paulatim. Ergo tempo-
re autumnii paulatim uictum oportet augere, non so- ^{Duab^{us} de cau-}
lūm quia uires hīc crescunt, sed & ob eam cau- ^{sis autumno}
sam, quia corruptio hoc tempore sanguini imminet, ^{alimentū au-}
cui resistere oportet. Hac de causa & siccum ui- ^{geri debet.}
ctum utcunq; retinemus. Nam licet autumnus sic-
cus sit; tamen, ut alibi diximus, siccitas præcipue cor-
ruptioni

Sicciorē ali-
mento in au-
tumno utio-
portet.

Ex pomis &
fructibus sat
guis tenuis.
Poma inno-
xia.

Caro in pesti-
lenti aëre glu-
tinosā conue-
nit.

ruptioni repugnat, sicuti humiditas primò generat.

Rectè ergo dixit, quòd in autumno oportet uti & pleniorē & sicciorē alimento. Fortè ad æstatem re- tulit: nam siccissimus ac plenissimus competit in hyeme, atq; hoc modo vitare licet morbos qui ex corruptione in autumno fiunt, tum propter ipsius in fri- gido ac calido inæqualitatem, tum propter fructuum hoc tempore esum. Non tamen poma corruptionē ge- nerant sua substantia, sed succo: substantia enim per

uentrem ferè descendit, sed succus in sanguinē, atq; adeo subtilem uertitur: quo fit ut hic citius quàm aliis corrumpatur. Huc accedit Celsus qui poma omnibus alijs putat obsonijs innocetiora, nisi quòd aliquando sua quantitate noceant. Nec refert, quòd sanguis ex eorum succis faciliè corrumpatur: id enim & omnibus alijs euenit, ut optimum quodq; faci- lius corrumpatur. Hac de causa in pestilentia solido

cibo utimur, ac præcipiente Celso, carne potius glu- tinosa, quàm subtili. Nam qui ex hac sanguis profi- ciscitur, est solidior. Eadem ratione & hoc & alio tempore poma cocta crudis sunt meliora: nam hoc modo crudi succi magnam partem amittunt. Idem illis & per ætatem consingit. Atq; hætenus de vi- elu iuxta anni tempora, quem semper contrarium illorum intemperaturæ esse oportet, ut hoc modo corpus medium seruet. Non enim in contrarium tem- pestati

pestati statum corpus traducere studemus: sed ex uictu & aëre contrarijs corpori mediam temperiem hæcenus acquirere. Et nunc erit qui hæc omnia cōtemnet, & nullum discrimen temporum habere uelit: sed pro sua ubiq; libidine uictum indifferentem seruabit, à quo ego lubenter discerem, quid sit quod mediocrem temperaturam in tam uarios morbos deducat. Certe aër ut plurimum est in causa: proinde quum coelum mutare non liceat, conueniens est ut contrario uictu pugnemus. Quòd si usquam error uictus offendat, nusquam magis quam ubi cum ipso coelo coincidit. Iam non uolumus dicere, quòd in æstate perpetuo elixis, & hyeme asis uti oporteat: ecquis enim unquam sic uixit? sed quòd in hyeme magis sit utendum asis, in æstate uerò elixis.

Exquisitus uictus ubique malus.

Plenis, mollioribus, rubicundus ob temperaturæ humiditatem sic cior uictus maiori anni parte ex usu est.

NON solum aër parit morbos, sæpe etiam semina illorum nobiscum ab utero ferimus, utpote in temperaturam: atque hæc alijs alia. Sæpe autem à principio humida: nec sunt illius occulta signa: statim enim humorum copiam colligit, & carnem auget, & præterquàm quòd corpus hîc molle existit,

Intemperatura nostri corporis semina morborum habet.

Signa temperie etiam sepe rubicundius apparet: quia humiditas cum calore coniuncta, mediocri sanguine corpus onerat: que licet multis rationibus ceteris per se sit uiuacior, tamen per accidens sæpius interit: nulla enim citius morbis ex putredine capitur: ergo statim & hanc sicciori uictu medicari oportet. Nam ut humiditas maxime putredinem inuitat, ita siccitas potius quàm frigiditas corruptionem prohibet, atque ab ea uindicat.

Gracilibus, duris, ruffis & nigris humidior: nam huiusmodi corpora sicca sunt.

GRACILITAS ac corporis durities siccos significat: & si cum calido coniuncta fuerit, aut etiam temperie tempore iuuentutis, ij quodam modo flauii fiunt, paulò post nigri, tam pilis quàm uniuerso corpore, saltem secundum comparisonem quandam. Ruffum uerò temperatum est aut ex calido aut ex frigido permixtum: quo fit ut ruffi aut admodum bonæ aut malæ indolis uulgo habeantur. nec dissidet experientia: nam & sacra Christi barba ruffa erat, erat ruffus Dauid: sed rursum ruffus sacrilegi describitur Iudas, & aliquot alij sacrilegi.

Iuuenibus mollior & humidior uictus

uictus conducit, quorum ætas sicca est, & corpora magis induruerunt. Senibus magna ex parte sicci-
or aptus est, siquidem humidi, molles & frigidi sunt.

M I N V S ego quàm Galenus miror, quòd Hippocrates aut Polybus tantum iuuenum ac senum meminit: nam hæc solæ ætates contrarium uictum requirunt. Nemo enim uelit. adolescentes uel refrigerare, uel humectare: ratione ætatis dico: nam ratione propriae intemperaturæ, qui tales sunt, immodicè corrigi postulât. Sed iuuenibus omnibus ratione ætatis, humida debentur, quia immodicè sicci euadere incipiunt. Non dixit autem quicquam de frigido aut calido, quia hæc tenus neq; incalferi, neque infrigidari admodum postulanti: infrigidari tamen magis: unde illis non omne uinum competit, sed dilutum. Ne hoc quidem prioribus conuenit: halitiosa enim illorum substantia, & quæ facillè uino exoluitur. Maior est in senibus difficultas: nam ut calidum uictum requirunt, ita siccum uidentur re-
fugere: utpote quorum corpora immodicè sicca existunt. Ecquid ergo uictum siccum illis Polybus præcipit? Credo hoc uerbo duntaxat humidum illis interdixit, quod ignauum existit, ac calore caret, ut-

Quare Poly-
bus adolescen-
tes omiserit:

Iuuenib^{us} hu-
mida debentur,
non tamē
calida;
aut frigida:

Vinum parè
iuuenibus
conceditur:

Durè Poly-
bus senibus
siccum uictū
consuluit:

pote fructus, olera, & similia. Nam uinum simul & calidum & humidum, aut id genus alia, corpus à suis superfluitatibus liberant, sicuti reliqua onerant. Nihil hinc superest illis, qui suæ sanitati duntaxat studere decreuerunt. Sed quibus res medica cordi est, hoc in proposito annotent, quòd Galeno hic extrema adolescentia est temperatissima, quod alibi iuuentuti uidetur attribuere.

Proinde habitus, & ætatis, & temporis anni ratione, uitæ modum instituire oportet, qui præsentibus calori & frigori contrarius existat. Sic enim potius sani degemus.

T A M E N in ætatibus potius rationem siccitatis & humiditatis habuit: sed ferè humiditas cum frigido, caliditas cum sicco coniuncta est.

Per hyemem celeriter ambulandum, æstate conquiescendum, aut non in sole ambulandum.

Viæus multa genera.

N O N consistit uictus in solo cibo & potu, sed uigilia, somno, exercitio, studio. & quidem exercitium magnam sibi uitæ partem uendicat, nec pauciores differèntias quàm cibus obtinet. Nobis autem nunc satis est, quòd immodicum, siue propter diurnitatem

turnitatem illius, aut morem, resoluit & extenuat: modicum uerò humectat. Facillime autē offendit sub æstu solis: nam hic exiccatio geminatur. Sed neque sub luna minus nocet: nam uel ex ijs qui sub ea dormiunt, quibusdam caput dolet, quibusdam etiam sanguis ex naribus profluit: etenim luna humores mouet. Huc alludit fortè prouerbum, quod infelices contra lunam minxisse ridet.

Exercitatio
nocet sub so-
le ac luna.

Obesis cita ambulatio, gracilibus lenta conuenit. Per æstatem multo balneo, hyeme rariore utendum est, idq; magis tenuibus q̃ obesis.

V T exercitium pro diuersitate temporum, ita multo magis pro differētia temperaturarum uariare decet: neq; enim omnibus simpliciter tutum est exercitium, hoc est usq; ad lassitudinem: quibusdam lenior motus sufficit, ut insigniter biliosis. Ita neque quouis tempore, neq; cuius temperaturæ balneum aquæ salubre est, magis tempore æstatis, atq; in temperaturis gracilibus.

Hyeme corpus ueste pura, per æstum oleo infecta uelandum est.

GALENVS uitiū agnouit, sed ut ad alia pro-

Galenī festi-
natio.

à tam multis interpretibus hunc locum uersum, & nōdum castigatum. non enim uerisimile est, quòd au-
tor aliquis usquam absurda & puerilia scribit, qui

Locus corrūptus. de alijs solerter & grauitèr solet differere. Proinde

certo certius est, quòd autor hīc, quisquis fuerit, aliter scripserit: sed uitio transcribentium sit depraua-

Qualiscunq;
coniectura
nostra.

tus. & mihi uidetur *νάπα*, pro *νάπα* scriptum esse, & *ἀσπίς*, pro *ἐπίσπιν* uel *ἐπίσ*: ac tum sensus e-

rit, In hyeme uti oportet ueste lanosa, in æstate uero pannosa: ac si dicas detrita: ita & Galenus in commento omisso hoc sermone suadet, & usus osten-

Commētum
Galenī suspe-
ctum.

dit. Vereor ne & commentum Galeni errore transcribentium uitiatum sit: nam quomodo uerum erit, quòd quæ densam habent filorum texturam, magis refrigerent: & econtrario quæ raram habent, tempore hyemis forte incalfaciant? ridiculum est:

Castigatio. proinde & hic fortè pro *πικρὸν*, *πικρομένον*, aut aliquid simile legendum est, quod tonsus significat: aut contrarium eius, rarum, substituendum. Sed & principium commenti duriter redditum est. Puto autem quòd Galenus illud uoluit dicere, cur autor præsens dixerit, quod à nemine dictum est aut intellectum, ipse uiderit.

Obesi qui graciles fieri cupiunt,
labores uniuersos ieiuni subibunt,

& suspirantes adhuc, necdum refrigerati cibum assument: uino prius temperato, & non præfrigido usi. Obsonia sesamis uel dulciarijs, & lĩsç id genus conficiantur. Atque hæc copiosa, sic enim uel paucissimis faturantur.

O P O R T V N V M exercitijs tempus est, quando cibus duplici concoctione confectus est, scilicet mane, quo tempore urina excernitur flaua. Tẽpus exercitiĩ cõgruũ. hoc tempore opportunum est alimentum concoctum in corpus distribui, & si quid excrementorum hĩc hãserit, expurgari. *Virumq; adiuvat exercitiũ: atq; hoc quidem corpus non extenuabit, sed in eodem ordine seruabit, aut certẽ magis promouebit.* Exercitiĩ utilitas. Proinde licet Galenus secus uideatur accipere, ego intelligam de eo exercitio, quod post hoc tempus accidit: nam ut exercitium matutinum digestionem alimentĩ per corpus promouet, ita quoq; postquam digestum est, corpus absumit & colliquat. Idem & de somno dicam ante cibum, quod potius carnem conficit, quàm alimentum concoquit. Hæc est prima ad extenuationem compendij ratio. Secunda est, ut priusquam à lassitudine recreentur, adhucdum an-

b s heli

Importunũ exercitiũ paulo ante cibũ. Somnus ante cibum nocet.

Lassis statim *heli scilicet, alimentum accipiamus, sed qua ratione*
 exhibendus *hoc ad extenuationem facit, obscurum est. Galenus*
 cibus. *uidetur in contrarium commentum referre: mihi i-*
 Obscura Ga- *ta apparet autor consulere, quia uentri auribus ca-*
 leni commē- *renti difficile est uerba facere: quacunque ergo ratio*
 ratio. *ne illi oportet imponere: fit autem hoc potissime, si*
 Ventri info- *multis oleribus ipsum impleamus, quæ plus oneris*
 lenti & sur- *habent quàm ponderis, plus saburræ quàm boni*
 do imponen- *succi. Idem fiet, si statim lassis cibum exhibeamus:*
 dum. *nam lassi aut cibum omnino refugiunt, aut certè*
quàm minimum appetunt. Fortè hoc modo etiam
citius attrahitur, quod & ipsum nonnihil facit aut
confert ut citius saturetur: non quòd totus cibus
statim traducatur, sed leuior illius particula prom-
ptè concoquitur. Atque hoc in genere de tempore
in quo cibus ijs conuenit. Deinceps recto ordine i-
psum cibum definit: non enim quiuis conuenit, sed
 Cibus dulcis *inter obsonia conueniunt dulcia & pingua: in-*
 & pinguis. *ter pocula uinum non quidem meracum, sed aqua*
temperatum. Nec rursum sub quauis qualitate ma-
 Vinum tepi- *nifesta, non enim frigidum aut calidum, sed te-*
 dum. *pidum. Huius rationem Galenus, sed obscurè red-*
dit: quia tam frigidum quàm calidum corpus cor-
 Tepidum *roborant, ac firman: tepidum uerò exoluit, in-*
 exoluit. *firmat, & uomitum citat, unde & in sacris spi-*
ritus dicit, Utinam calidus, uel frigidus esses, sed
quia

quia tepidus es, incipiam te ex ore meo euomere. Proinde solum calidum & frigidum uentriculum possunt stringere: quòd si habitum corporis calidum uidetur dissipare, tamen labefacto uentre uniuersum corpus magis laxatur. Ergo nobis satis est, quòd hac ratione quouis modo appetitus remittatur. Facit nobis aliam difficultatem Galenus in commento: nam uidetur deducere, quòd neque aqua frigida, neque uinum, sed tepida primum ab exercitio bibenda sit. Id puto ne- Suspicio.

mo uelit imitari: & meo quidem iudicio, ut frigida statim pota nocet fatigatis, ita solum uinum lymphatum tutum existit, nec curo quod uulgo dicitur, Vinum ieiunis potum nocet articulis: non Solum uinū lymphatum tutum.

enim ieiuni bibimus, sed post cibum. Atque hunc quoque Hippocrates non quemuis permittit, sed dulcem & pinguem. Quid enim de sesamidis oportet dicere nobis exoticis? præstat inquirere, ecquid potius horum exemplo dulcem ac pinguem, quàm alium cibum hîc collaudet: nam contra is plurimus appeti solet, cuius nunc contrario studemus. Miror quòd hunc nodum nemo aperuerit. Interim possumus dicere, quòd spatio temporis uentriculum & maxime appetitum col- labefactent. Huc spectat quod in fine ait, Hoc enim modo paucissimis saturentur. ex quo facile est colligere

Locus obiter
nitiatus.

colligere quòd melius habent exemplaria paulo antè *ῥιῶνα* quàm *ῥιῶνα*, nam quomodo hæc oportet esse copiosa, si quidem uolumus hos saturari paucissimis? Certum est quòd pro copiosa, hoc est, *ῥιῶνα*, debet scribi pingua, hoc est *ῥιῶνα*, forte dulcia, in quibus quedam partes sunt, quæ faciliè conficiuntur, & digeruntur. magnum ad contrahendum appetitum compendium.

Semel die cibus assumptus, balnei abstinentia, durum cubile, sine uestibus obambulatio, quanta maxime fieri potest conducit.

QV O'D inedia extenuat, certum est: & tamē *ῥιῶνα* quidam paucò cibo quasi suapte sponte impinguntur: quidam uerò etiam plurimò nihil proficiunt, tales ferè calidi sunt & sicci, quibus tantum deiicitur, quantum apponitur: alij sunt humidiori cōditione cum calore satis attemperato, quibus quidem multum apponitur, neque ex eo quod uel nunc accedit, uel nuper aduenit, multum deteritur, atq; ita necessario obesi fiunt: nam si nihil ex corporibus nostris deflueret, statim in maximam molem exurgerent, ergo nihil præsentius quàm inedia extenuat. Idem facit, sed longiore tempore, cibus solito minor,

Quidam pro
pte, quidam
nunquā cras
fescunt.

minor, præsertim si & ille natura fuerit calidus aut
 siccus: non quòd humidus adeo magnam habeat
 vim, ut similes partes humectet: sed saltem eas o-
 cyus exiccari prohibeat. Ita & balneum, si non o-
 mnino diluat, tamen quo serius exiccetur corpus,
 præstat. Quòd autem durum cubile aut lectus ema-
 ciet aut exiccet, ex eo est, quòd spiritum & sangui-
 nem, sine quo nutritio fieri nequit, repellat & car-
 nem stringat cogatq;: Vnum superest dicere, quare
 nunc Hippocrates potius dixerit, semel die assum-
 ptus, quàm parcus: Galenus quidem aliter scri-
 ptum uellet. Mihi uero certa ratio subesse apparet:
 nam idem cibus magis attenuat, si semel assumatur,
 quàm si in uices distinguatur: quoniam qui uarijs
 uicibus assumitur, magis concoquitur, alter uero mi-
 nus. Videndum ergo an non potius scripserit, cibus
 semel die assumptus, quàm simpliciter, modicus.

Balneum.

Lectus durus
exiccat.Potest serua-
ri lectio Hip-
pocratis quâ
Gallenus mu-
tauit.

Qui tenues se implere uolunt, præ-
 ter quæ plenis contraria facient, nul-
 lum ieiuni laborem subibunt,

NON dixit Polybus, quòd debent statim exer-
 ceri à cibo, sed quòd ieiuni nullum laborem grauem
 subeant: atq; id longè mitius. Nam à cibo exerceri
 non possunt citra præsens & graue aliquod discri-
 men ui

Locus à ple-
risq; male ac-
ceptus.

Quo tēpore
exercēdi gra-
ciles.

Quo tēpore
obesi.

Rimosa Gale-
ni expositio.

men uiscerum, ita ut melius sit illos manere graci-
les, quàm cum tanto periculo euadere obesos. Nun-
quid ergo ijs perpetuò uita sedentaria est seruanda?
Nequaquam, nam & perpetua desidia multi quasi
siti contabescunt, atq; emarcescunt. Proinde tertium
aliquod tempus illis elegendum est ad exercitium i-
doneum. Videtur autem mihi illud esse, quod iam
duplicem concoctionem excipit, quo & reliqui fe-
re omnes exerceri desiderant: nam hoc tempus, aut
impinguat, aut certè nullo modo extenuat, sed spiri-
tum & sanguinem ad exteriora promouet, quibus
concoctio perficitur. At paulò post, ubi iam fames
urget, soli obesi exercendi sunt, nam hoc tempore
graciles exercitium magis affligit: quocirca Hippo-
crates alibi scripsit, Vbi fames, laborandum nō est.
Duo ergo sunt tempora à cibo quibus exerceri aut
etiam lauare conuenit: plerisq; mane conducit, atq;
adeo ipsis gracilibus: urgente uerò fame, ipsis obesis.
Scio quòd Galenus alibi aliter accipiat: sed ista nūc
expositio nobis mitior apparet. Sed neq; Galenus si-
bi bene constat, qui nunc à cibo duntaxat lentum,
atq; improprie dictum laudat exercitium, cum Hip-
pocrates hic loquatur de uero, quod sudore finitur,
uel citra fatigationem lassitudine. Deniq; si à cibo
conueniat lentum exercitium, non statim idoneum
erit ipsum balneum. Iam neq; distinctionem eam
bene

bene accipio, ubi lauacra diuidit, & alterum sem-
 per ab epulis laudat, nonnunquam & primum: <sup>Obscurus lo-
cus.</sup>
 detur enim de diuerso genere balneorum loqui, forte
 frigido & calido, & calidū quidem primū, frigidū
 uerò secundū: & poterit qui uelit per ocium, ista ex
 7. Therapeutices Galeni, & ex libris de sanitate
 tuenda quærere, an forte uelit hoc potius dicere, quòd
 semper post cibum, aliquādo etiam & ante cibū sit
 ingrediendum balneum. Ita enim facit in Therapeu-
 tices septimo, ubi medetur gracili. Non minorem ha-
 bet difficultatem, quòd dicit gymnastas, illos quos
 extenuare uolunt, citra primum complexum mo-
 uere: an hoc uult, ipsos currere, sed non luctari? <sup>Perplexitas
alui.</sup>
 Periculum etiam est, ne in priori ante hanc parte, men-
 dum sit: nam si quos extenuare uolumus, nudi debet
 exerceri, & citra complexum: ergo quos obesos red-
 dere studemus, uestitos, & cū complexu. Contrarium
 habet noster interpres, forte pro ut, ne, poni debuit.
 ita enim Græca uidetur expetere, obseruantes nudos
 exerceri, hoc est, ne nudi exerceantur. Secundam par-
 ticulam, ubi dicitur, & neq; cū cōplexu, nescio quo
 modo castigabo: nobis aliquid est, nodos ostendisse.

Vomitus uero, & alui cataclysmatis sic utendum est: sex hybernis
 mensibus uomere utile est. Nam &
 pituitæ

pituitæ plus & capitis grauitas subest. Adhæc præcordia dolor exercet. Cataclysmatum æstate usus est; tū enim æstus biliosum corpus reddit, grauitates lumbos fatigant, & genua calore infestantur, uentris oriuntur tormina & distortiones. Iam uerò superiores corporis partes per inferiores purgandæ sunt.

Fere euacuatio conuenit per proximiora.

SEMPER ubi fieri potest, ducendus humor per proximiora. Facile est ergo nunc dicere, quare in hyeme potius quàm æstate uomitus competit: nam copiosiore in hyeme quàm æstate stomachus pituitam congerit, quæ nullam ex natura, ut ea quæ in uentre est, euacuationem obtinuit. Proinde hæc studio nostro per superiora, utpote per proximiora expurganda est. Eodem modo, licet nemo dixerit, in æstate per inferiora competit: nam tempore æstatis

Tempore æstatis inferiores clysteres conueniunt.

plurima bilis in intestina per pylorum regurgitat, atq; hæc iterum per inferiora, utpote proximiora, euacuari postulat. Hoc indicant grauitates lumborum, uentris tormina: genuum affectus per accidens sequitur. Nec ijs pugnat altera in Aphorismis sententia, quæ hyeme per inferiora, æstate per superna purgationes

gationes fieri admonet. Hoc enim dixit de humoribus ab uniuerso corpore uenientibus: nam semper motum naturæ incitari oportet: at non admodum pituitam suprâ purgat, neq; humores, qui in inferiori uentris aut intestinorum parte existunt, suprâ effert, nisi oblasa fuerit aut aliqua procaci occasione aberret, atq; hic illi renitendum est: quocirca credo Polybus adiecit, Iam uerò superiores per inferiores purganda sunt, &c. Potuit id etiam adiecisse, ut uniuersaliter intelligamus, motus malos esse cohibendos, atque in contrarium reuellendos: qui uerò utiliter sunt, promouendos. Certe ex abrupto apparet illius adiectio, Abrupta adiectio.

Cataclysmata plenioribus, & humidoribus magis falsa, & tenuiora, siccioribus autem & gracilioribus & imbecillis pinguiora crassioraq; profunt. Pingue igitur & crassum est lac, aqua ex cicere cocta, atq; hoc genus alia. Tenuē & falsum olus, aqua marina, reliquaq; huiusmodi.

Crassi ac pingues ferè crassioribus laborant humoribus, atq; ij maiori studio & elaboratione opus habent: biliosi ac tenues minori: argumentum quod
c biliosi

Biliofi hu-
mores cito
uincuntur.
Pituitosi acri-
ora medica-
menta postu-
lant.

biliofi longè citius ad cōcoctionem & statum per-
ueniunt, atq; adeo ipsum finē, quàm pituitosi aut ali-
ter craffi. Proinde in pituitosis opus est medicamen-
tis tenuibus & acribus (ferè enim acria tenuis sub-
stantiæ sunt) salsis, & amaris: omnia enim hæc in-
cidunt, aut extenuant, talis est brassica, aqua mari-
rina, ius carniū salsarum, item & piscium. Reli-
qui modicè abstergentibus cedunt, ut lacti, decocto
ciceris, iuri carnis etiam recentis, nisi quòd hīc nūc
ouum, nunc zaccharum, aut mel dissoluimus: non-
dum tamen ad aloēn ueniemus. Pessimè faciunt qui
ijs statim aut colocynthida aut scammonēam inij-
ciunt, aut ea quæ hæc recipiunt.

Abusus me-
dicorum uul-
gariū.

Vomitūs hoc pacto prouocandi
sunt. Craffi ieiūni cursu, aut citā am-
bulatione exercitati, medio die uo-
mere debent.

Error uul-
gariū me-
dicorum.

O M N I S euacuatio, quantum fieri potest,
uentre uacuo obeunda est: unde alibi & antè cœ-
nam & post cœnam pilulas, ac decocta quoq; illa
quæ inter prandium & cœnam sumi solent, iustis
rationibus reprobauimus: ueruntatem pro diuersa
medicamentorum potentia hoc modo uariare licet:
Quæ præcociter solunt, satis est quinq; aut sex ho-
ris an

ris ante prandium sumere: quæ mediocrem potentiâ <sup>Potentia me-
dicamēta ma-
nē.</sup> obtinent, præstat hora quarta aut quinta manè acci-
pere: quæ pluribus horis egent, ut aloë, præstat me- <sup>Lenta ac de-
bilia media
nocte aut pau-
lo post.</sup> dia nocte, idq; post tenuem ac tempestiuam coenam
assumere. & quomodo ergo potus quidam manè ac-
cipiendos præcipiūt, bolos media nocte, pillulas sum-
mo manè, quæ ferè grauiâ illa medicamenta inonu-
sta habent? Omnia ex ignoratiâ rectæ methodi pro- <sup>Abusus uul-
garium medi-
corum.</sup> ficiscuntur in hominum perniciem. Sed de ijs alibi.

Constat enim ex ijs satis, quòd omnis purgatio atq;
adeo ipse uomitus manè fieri debeat, nisi aliud impe- <sup>Vomitus ma-
nē.</sup> dimentum intercesserit. Et quidem graciles & alij
quidam egre, & non sine periculo laceffuntur, ue-
rum crassis nullum periculū imminet: proinde ieiuni-
id facere debent: quòd uero non nisi post cursum aut <sup>Vomitus ab
exercitio.</sup> etiā ambulationē, ex eo est, quia hoc modo ipsam pi-
tuitā uerisimilius est esse attenuatā. Sequitur autem
ferè, quòd uomitus ijs in mediū incident diē, neq; e-
nim exercitatio statim manè cōuenit, sed cibo dupli-
ci cōcoctione perfectō, ab hoc tēpore exercitiū potest
incipere, sed uix hæc licebit ante meridiē perficere.

Potui fumant sesquicyathum hyf-
sopi, aquæ congio nutriti, eumq; to-
rum bibant aceto saleq; adiecto, quo
plurimum edulcescat.

POSVIT Polybus ἡμισύλιον, hoc est, dimidiam heminam. atque hæc magno intervallo inuicem differunt. Nam sesquicyathus forte 3.18. hoc est uncias duas & paulo amplius continet, & acetabulum dicitur, Dimidia hemina plus minus uncias quatuor; nam hemina uncias octo capit, quippe dimidium sextarij: at sextarius ferè sesquilibra est, hoc est circiter uncia sedecim, & paulo amplius: iam sex sextarij complent congium: propemodum ergo hæc est sententia, ut uncia quatuor hyssopi, terantur in libris nouem aquæ. & quidē nostram hyssopum

Leuior disceptatio de nostra hyssopo. omnes nouerunt. sed dubitare cœperunt nuper quidam, an nostra & ueterum eadem sit: redarguunt ex Biblijs, quæ spongiam dicunt hyssopo circumpositam: at nostra hyssopus nunquam calamus talem profert, unde hastile fiat, nisi prophanum esset.

Leuis coniectura. Posset quis cōiectari quòd in eo loco primo pro ὑάσω, τοῦ ὑάσου scriptum fuisset: sed id ad nos non attinet.

Gravior est altera obiectio, quæ hyssopo dat umbellam origani, & alibi chrysocomes. mihi uidetur nostra hyssopus, & uulgata satureia, species origani esse. uerum hæc alium locum desiderant. nam nunc non multum refert: potest enim quicunq; uult, ipsius loco aliam quamuis calidam & siccam herbam aut radicem accipere, quæ sufficienter incidat & attenuet. Sed recte Galenus dixit, quòd quantitas con-

gij sit

Galenus locum castrigat.

gū sit nimis magna: quis enim non dico uno haustu,
 sed una hora tam multa posset bibere? forte pro ^{xix}
^{xviii} prius scriptū erat, quod duos sextarios, aut cir- ^{Suspicio}
 citer, quibusdam significat. nam si in his coquantur ^{mendi}
 quatuor uncie hyssopi, & quod fieri solet, aliqua
 pars aquæ concoctione absumatur, totum una hora
 bibi potest: & ne fortè hoc ipsum poculum fastidio
 sit, ut dulcescat, hoc est, paulo iucundius fiat, alius
 adijcit acetum & salem, alius etiam mel aut zac-
 charum.

**Primum lente, mox citius potan-
 dum est.**

EX hoc loco manifestum est, quòd nolit hoc po-
 culum ex hyssopo unica uice bibi: sed multis uicibus
 ingeri. Causam autem quare primum lentè oportet
 bibere, ipse Galenus ascripsit: accedit secundum, ut
 plus bibamus: nam magnum est sitis compendium,
 primò affatim bibere: & iam uulgò notum, quòd
 qui pitissant, plus uini subinde absumant, quàm qui ^{Pitissando}
 primis uicibus affatim bibunt: ergo ut plura imbiba- ^{plus bibitur.}
 mus, à principio oportet paulatim bibere: sic & uul-
 go dicimus, lento gradu plus itineris uno die confi-
 cimus, quia diutius laborem toleramus.

Tenuiores magisq; imbecilli à ci-

bo uomitum ita mouebunt, loti calida meri cyathos tres bibent, dein epulas uarias assument, uerū sine portione: neq; post has bibendum est, nisi tanto interuallo, quāto stadia quatuor expedias. Post uinis tribus cōmisti utendum est, austero, dulci & acri. Primo meracius & modicè paulatim bibere, postea dilutius, liberius & citius conuenit.

GENERALE est, quod qui difficile uomant, à coena uel saltem liberaliore cibo uomere debeant, ne nimis lacerentur. Idem periculū & gracilibus imminet: proinde & ijs hoc ipsum consiliū securius. Quomodo autē ad hunc sese preparare debent, diligenter Polybus edocet. Primū (inquit) debent lauari calida, id est tepida. quis enim calida sese aspergi feret, nisi cum cutis suæ periculo? At qui tepida uniuersum corpus atq; insigniter ipsum uentrem laxat, quod non minimum adfert ad prouocandum uomitum momentum. Obscurius est, quare ante omnē cibum, idq; statim à balneo, tres heminas uini, idq; nō simplicis, sed meri, hoc est bene calidi & meraci, bibere iubeat. Quidā firmando uentri ac stomacho cōsultum putant: ego etiā præceptū puto, ut hoc modo

Balneum ante uomitum.

modo plus bibat uomiturus: nā à principio dilutū ui- Qua de cau-
sa uomiturus
uinum debet
præbire.
num magis quàm meracum sitim exstinguit, utpote
humidum: meracum uerò utpote siccum, sæpe magis

accendit: sed & ad humorū concoctionem maximè
conducit: neq; enim hîc statim uomitū ciere cōuenit,
sed humoribus ipsis primū abstersis. etenim potius i-
psos humores peccantes quàm cibū eicere intendi-
mus. Ergo à principio id oportet accipere, quòd tales
humores demoliantur: atq; in uehemēter crassis opus

est hyssopo, raphano, origano, aut similibus: in graci- Altera expo-
sitiō.
libus sufficit ipsum uinū, modo fuerit meracū. Hoc
ergo miror, quòd ueteres atq; adeo ipse Galenus omi-

serit, quibus hoc unicū uisum est, quòd ad firmitatē
stomachi Polybus duntaxat suaserit. Nō minus flu-
ctuant, priusquā causam reddant, cur à uarijs epulis

nō statim sit bibendū, sed fortè una sesquihora expe-

ctādum. tanto enim tempore facillè quatuor stadia,

hoc est dimidium ac parū miliare pertrans eas. Qui

dam hoc tempus dant nutritioni: & inanis est con-

iectura: neq; enim tam facillè sequitur: ergo id tem-

poris potius conceditur humorum in uentre conco-

ctioni: neque enim satis est merum in uentre fuisse,

sed ipsum oportet humores incidere, abstergere, exte-

nuare. Atq; ut hoc faciat, tēpore indiget. Nunc qua-

re tribus postea uinis utendū præcipit, dicamus: atq;

alicui satis fuerit, ut uarias epulas, ita uaria uina

Inter epulas
& uinum de-
bet interef-
se interual-
lum sesqui-
horæ.

Vt uarius ci-
bus, ita uariū
uinum con-
uenit.

maximè ipsum uentrem ad uomitum prouocare, & quòd quidē ita sit, experientia ostendit, & ratio docet, nam nisi uenter diligenter cibum complectatur, fluctuat atq; ad superiorem uentrem subinde ascendit. Nō potest autem amplecti, nisi eo capiatur, nec rursus potest capi tam diuersis cibis uno eodemq; tempore: ergo certū est, quòd uarietas magnum initium facit ad uomitum. Ac si huc Polybus respexerit, non debebat austerum, dulce & acre distingui nominare: poterat ut epulas, ita uno uerbo diuersa uina dicere. Idem & ex ordine apparet: non enim dixit, quòd perinde esset quo ordine hæc uinasumeret, sed dixit diligenter, primum austero, postea dulci, demum acri. Quando ergo neque Galeno hanc causam reddere uacauit, experiamur nos si quid possimus. Equidem mihi causam inuenisse uideor. In primis suadet austerum, utpote siccum: nam hoc minus stomachum exoluit: & quia siccum est, ita locum alteri relinquit. non enim sitim omnino extinguit: id facit magis dulce ac dilutum, utpote humidum: ueruntamen sua dulcedine non nihil labefactat, nec tamen sufficienter uentrem superiorē prouocat: proinde acre adijcit, id enim stomachum excitat, quemadmodum id quod salsum est intestina. nam ambo, hoc intestina, illud stomachum uellicat, & quasi expulsionis admonet. Fortè hoc uidebitur

pugna

Nostri opinio.

pugnare cum eo quod sequitur, ubi dicit quòd meracius oportet præbire, quòd acria uidentur calidiora. *Acria.* nisi forte uelimus dicere, alia esse meraca, alia acria, & uehementer calida. & id quoq; mihi uidetur: nam meracum appellamus, cuius substantia tota uino turget. Atqui interim sunt quedam, utputa apud nos marina, egregie acria, & tamen parum uinosa. hæc sunt quæ supra alios commentatores au- *Vinosa.* si sonus, neq; timemus ne cum ueteribus à Galeno diuinationis arguamur: nam uidentur mihi hæc uerisimilem coniecturam habere.

Qui uomere bis in mense uult, melius sibi consulat, si biduo continuauerit, quàm si post quadragesimum diem uomuerit.

M V L T V M abest Galenus ab illis, qui duos aut tres chysteres uno die audent inijcere: aut qui solutina decocta bis exhibent. nam re uera unica euacuatio satis est, nisi morbi præcipitatio urgeat, ut phlebotomiam simul cum medicamento uno eodẽq; die experiat: at id rarissimum est. ita & uomitum *Secunda euacuatio eodẽ die molesta.* melius est repetere altera die, quàm eadem. quòd si exquisita facta sit, sufficit repetere altero mense aut quadragesimo die. Multo minus licebit hac ratione
c s semel ?

semel in mense inebriari: nam nunc audiuius medicationem multo securiorem.

Qui post epulas uomere uolunt, uel quibus aluus astricta est, ijs omnibus die sæpius uariosq; cibos esse, tum duplicia aut terna uina bibere expedit. Quibus uomitus non est utilis, uenter autem sanus est, his contraria superioribus conueniunt.

N O N solum uarietas ciborum aut poculorum uomitum, sed in quibusdam pro uomitu deiectione facit: nam quod uenter dedignatur, aut negligerenter complectitur, nunc per uentrem superiorem effertur, nunc per inferiorem delabitur. Hæc est causa, quare adiecit, Vel quibus aluus est astricta. ad utrumq; enim confert.

Varietas & uentrem inferiorem & superiorem mouet.

Pueris calida lauatio longo tempore apta est. Vinum dilutius neque omnino frigidum. Hoc autem exhibendum, quod uentrem minimè attollit, perturbatq; & inflationes parit: quæ omnia conducunt ne conuulsionibus conflictentur, sed maiores

iores coloratioresq; fiant.

CALORE Ubique debemus seruare: humiditas alibi inutilis est: uerū in pueris, quæ ex ætate est, ad incrementū corporis conducit: neutram ergo qualitatē in pueris reprehendere conuenit, sed potius utraque qualitas in pueris seruanda. seruare decet: ita neq; aquā quæ frigida est, neq; uinum meracum, aut quod acre est, bibet, sed dilutū: hoc enim calidum utcūq; & humidū est. Scio quod Plato. Plato. 10 pueris omne uinum interdixit: sed ipse illius uini & excessum timuit, atq; in lymphato, ut diximus, nulla est potestas quæ corpus puerorum exoluere potest: sed quodammodo mediocre existit: præsertim si & manifestā ipsius frigiditatē exuerit, quam ex penacōcepit: ratione cuius neq; omnino frigidū ascripsit. Verum hoc uinum, ut omnia alia, quæ ex calido & frigido sunt cōmixta, ut insilet, & præcordia suspendat, maximè est idoneū: qua ratione & uulgo dicitur, quod aliquando uinum lymphatū magis inebriet quàm uinum purum: nam dum aqua ipsum in uentre remoratur, sæpe magis caput ferit, quàm si paulo calidius esset: sed statim per corpus digeretur: Vinum lymphatum aliquando magis inebriat quàm meracum. non enim ea inebriant, quæ in corpus rapiuntur, sed quæ in uentre mutata ad caput ascendunt. Hac de causa à uino inflationem oportet tollere: hoc autem faciliè fiet, si multis antea horis lymphetur. Nam ita perturbationem foris patietur, quam intus. Vinum longo antea tempore lymphatum.

Cōuulsionis
periculum.

Pueri oportu
ni cōuulsio
nibus.

intus in corpore faceret. Multum ad hoc etiam con
feret optimam aquam, & quæ leuis est eligere, &
quæ ex sua natura facile per corpus digeritur. Secus
non solum est periculum ne pueri inflentur, sed &
conuellantur, tum in particularibus locis, tum in u
niuerso corpore ac forte epilepsia afficiantur. Nam
quod particulares cōuulsiones sæpe ex inflatione
fiant, ex ijs patet qui parum sobrij humi decumbūt:
sæpe enim illorum suræ contrahuntur. iam quod e
pilepsia ex humore flatulento fiat, spuma indicat.
Omitto quod non tam ad epilepsiam, quàm reliquas
cōuulsiones admodum sunt idonei, quia genus
neruorum in ipsis admodum debile. Epilepsia quoq;
uulgo puerilis morbus dicitur, hoc ergo modo pueri
non solum ab omni detrimento asserentur, sed illo
rum corpora in melius ac maius promouebuntur.

Mulieribus siccior uictus ex usu
est. Etenim cibus siccus, potio mera
cior, carne mollibus idonea est. Ad
hæc secundis, & foetui nutriendo
potior est.

V T est illiberale uirum esse effoeminatum, ita
turpe est, mulierem esse uiraginem: uerum ut uiri sæ
pe excedunt sicco, ita mulieres humido: & quidem
hoc

hoc quod supra etatem & sexum est, tanquam inutile oportet imminuere, siue id ipsum ex natura, siue accidente accesserit. Insigniter talis est in mulieribus conceptus: nam multas humiditates, præsertim primis mensibus, congerit. Hinc illa inconsueta fastidia, aliquando etenim pica, quibus terram, carbones & similia appetunt. Videte ergo nunc an non hæc humiditas castigatione eget. non potest autem iucundius castigari, quam per cibum & potum sicciozem. Proinde omisso Platone, qui mulieribus prægnantibus uinum interdixit, Hippocratem sequimur, qui non solum uinum, sed meracum præsertim in primis mensibus bibere consulit: nec timemus ne conceptus offendatur: nam à matre multis modis concoctum est, & priusquam ad fœtum perueniat, suam uim exuit: ueruntamen sufficiens est ad humiditates illas exiccandas, quo fit ut reliquus sanguis ad secundas quæ sicca sunt, ac siccum alimentum requirunt, sit commodior. Hoc tamen lubenter Platoni concedimus, quòd nimio usu præsertim admodum potentis uini, ferè matres fœtum suum in utero suo uitiant: nam quomodo alioqui hæc præ alijs tam imbecilles & stupidos parerent?

Humiditas immodica reprehendenda in prægnantibus.

Hippocrates aliter quam Plato.

Vinum potens in prægnantibus periculosum.

Qui corpus exercent, per hyemem
currere

currere & colluctari debent. Aestas
te luctandum modice, currendum
non est. In frigore multa ambulatio
conuenit.

DICTIO clara est: non enim malum malo
addendum est: & ipsa aestas per se satis corpus con-
sumit: proinde cita ambulatio ac uehemens dunta-
xat hyemi conducit.

Qui cursu fatigantur, luctari des-
bent: qui ex lucta fatigationem sens-
tiunt, his currendum est.

RVDIVS magis placeret sermo, qui in *A-*
phorismis scriptus est, In omni corporis motu quies
laborem soluit. forte etiam ij putabunt, quòd hic sit
illi contrarius: secus autē sentient, qui in rebus ex-
ercitati sunt: nā partes lassæ & alibi quiescunt, pul-
cherrimè tamen feriantur, ubi oppositæ exercen-
tur: atqui lucta exercent partes superiores, cursus in-
feriores. Videte ergo an non elegāter scripserit Hip-
pocrates, quòd qui cursu fatigati sunt, recreentur lu-
cta, & e contrario. Verum quòd in commentis Ga-
lenus Polybum dicat ascripsisse causam, ego uehe-
menter miror: nam nullā causam hīc ipse apposuit.
Apparet igitur Galeni tēpore plura adiecta fuisse.

Quib

Tollitur con-
tradictionis
suspicio.

Videtur ali-
quid deside-
rari.

Quibus exercitatis uentris profluuia oboriuntur, & cruda deſciuntur, iſs exercitiorum pars tertia, ciborum dimidia prorsus demenda est. Quippe uenter eorū copiam continēdo non est. Ad hoc panem quā maxime assum esse oportet: ex uino bibere, uerò minus q̄ modicè, sed meracius. Sēper autem post cibum conquiescere, qui semel die tunc assumendus est. Hac enim ratione uentriculus sibi commissus fouet mutaturq̄. Accidunt huiusmodi profluuia potissimum densa carne præditis, quū carnem uorare cogantur. Nam uenæ deſiores alimenta non recipiunt. Atq̄ tales in eodem habitu diu subsistere non possunt, sed in alterutram partem declinant.

G A L E N U S intelligit de exercitijs athleticis. Videtur posse referri ad alia exercitia: nā utrobique error accidere potest. Statū enim est, quod ante exercitiū aut nullus debet sumi cibus, aut admodū paucus: Liberior expositio.

nam

nam grauissima tandem incommoda sequuntur, qui frequenter à cibo exercitantur. Vnum nunc ex omnibus narrat, quòd aliquando profluuium sequa-

Motus à ci-
bo diarrhoea
facit. tur: puto diarrhoeam intelligit, ubi cibus ex parte concoctus redditur: ergo qui sibi uiuit, postea à tali exercitio importuno abstinebit. Si tamen athleta

Athleta. fuerit, nec exercitium simpliciter omittere possit, saltem in parte remittet, cibum uerò pro dimidia parte subtrahet: nam si non ab omnibus incommodis asseratur, saltem profluuium cauebit, maxime si & potum imminuat, sed meracius bibat: nam quo

Panis assus
uentrem strin-
git. uinum est meracius, eo amplius exiccat. Idem & panis assus potius quàm simplex. Conuenit etiam

hoc loco affatim bibere: nam contrà qui paulatim ac frequenter bibit, uentrem magis citat. Proinde, ut diximus, si quidem liber fuerit, post cibum omnino feriabitur: sin autem athleta fuerit, quàm fieri potest longissimè à cibo exercebitur: quoniam ut somnus, ita secundo loco & quies maxime concoctionem adiuuat: nam motis nobis mouentur omnia quæ in nobis sunt: quo fit ut exercitium cibum precociter ad intestina deuoluat: atq; hactenus nulla difficultas: maxima uerò oritur in ijs, quæ sequuntur, ubi hæc incommoda timet, præsertim illis qui densa carne præditi sunt, aut densas uenas habent, & carnem uorant, utpote piscibus difficiliorem.

Locus obscuro.

alijs

alii pro densa carne ac densis uenis, duras legunt:
 nec solum id faciunt, sed & suam commutationem
 adijciunt. Galenus neutram fert, sed utranq; com-
 muni quadam ratione redarguit, quia Polybus po-
 tius uentrem medicatur, quam duritiem aut densi-
 tatem. Est autem & hic & alibi commentum ob-
 scurum, tum ratione interpretum, tum ratione auto-
 ris, ubi dicit, Porro quando ratione addita cui fidēs
 &c. Vbi Galenus commentatorum temeritatem
 arguit iuxta hanc sententiam: Si postquam ipse au-
 tor ascripsit rationem, iuxta quam persuasus sta-
 tuit, quæ statuere noluit, adhuc interpretibus aliqua
 dubitatio relinquatur, quid fiet ubi autor rationem
 omittit? Peccant ij interpretes, & in eo quod tales
 deiectiones concoctas intelligunt, quas autor crudas
 enunciat: tanta est aliquando commentatorum te-
 meritas. Proinde Galenus densas mauult legere, ap-
 pellant autem densam carnem, quæ plurimum habet
 carnis, ratione cuius non facile perspirat: sic & ue-
 nas densas quæ plurimum obruuntur ac implentur
 sanguine, atq; id densis naturis ferè euenit, utpote
 quæ parum perspirant. In his iudicio Galeni, nunc
 cruda, nunc concocta quodam modo deijciuntur ab
 exercitio: nā quia alia pars digeritur, reliqua melius
 consoquitur, pars alia super hæc cruda deijcitur. Sed
 non lubenter à Polybo recipit, quod densitas uena-

Perplexum
 commētum.

Ipfius com-
 menti, illu-
 stratio.

Inæqualitas
 multa.

d rum

Polybus Ga-
leno exorbi-
tat.

Excusatio.

rum istius fluxus causa existit: nam si densitatem aut duritiem corporis in causa putauit, his mederi debuit: at nunc contra infelicitati uentris prouidit. Atque ego nescio quàm sit uehemens hæc accusatio. non enim dixit quòd densitas carnis horum causa extitit, sed quòd densa carne præditis ista ferè contingant, ut qui carnem non admodum possint (quippe suillam) conficere, quæ plus habet humiditatis quàm caliditatis, cuius densitas signum existit. Iam uenarum densitas aut plenitudo causa esse potest, ut profluvium magis sequatur: non enim promptè in uenas plenas alimentum rapitur: quo fit ut uel partim per uentrem concoctum decernatur. Medetur autem nunc sufficienter huic densitati qui minus assumit. atq; sic hætenus uidetur mihi commentum Galeni posse illustrari, ac Polybus excusari. Sequens particula ex primo Aphorismorum sumpta est, ubi de athletis dicitur, quòd nō possunt eodem statu persistere, quo fit ut debeant uel in melius uel in peius euadere: quando uerò non possint euadere in melius, necessum est ut inciderent in deterius. credo ipsum idem uelle quod in sequenti particula.

Hæc autem natura celeriter in utranq; partem uertitur, & huiusmodi cor

di corporum bonus habitus exiguo tempore uiget.

N O N hic dicit, quòd habitus athletarum facile uertitur in bonum uel malum: sed quòd qui habent carnem densam, necdum tamen in extremo scilicet consistunt, facile in peius uel melius festinent. Nam propter densitatem facile in plenitudinem incidunt, & rursum ex plenitudine in alium morbum.

Qui rariores cute sunt, & hirsuti magis, carnis esum ex facili admittunt: labores magis sustinent, diuq; bono corporis statu fruuntur.

C A E T E R I S paribus, facilius conficitur piscis quàm caro: unde de piscibus solet Galenus dicere, præsertim saxatilibus, quòd sanguinem tenuè faciant, atq; ijs præsertim studiosi uti solebant. caro maiori negotio conficitur, nec ab omnibus, sed præsertim calidis & succis, qui significantur raritate & pilorum multitudine: argumento sunt & ipsa animantia: nam leones, canes, cerui uipote animantia calida, uix alio quàm carne utuntur. Ita & in intemperaturis quo quisq; est calidior, eo carnem magis appetit & conficit. Sed neque ij facile in plenitudinem incidunt: etenim illorum corpus per-

Caro difficilior cōcoctū quàm piscis.

Diuerforum animantiū diuersus uic⁹.

spirationi est magis idoneum: hoc est, quod dicit, illos bono diu corporis habitu frui.

Qui cibos postero die eructant, & præcordijs dolent, ijs ueluti crudis adhuc cibis diutius dormiendum, nouum genus laboris subeundum est, uinum meracius largiusque bibere oportet, cibis uti paucissimis. Quippe constat uentriculum imbecillitatis frigorisque uisio ciborum copiam concoquere non posse.

Q V O R V M eructus manè ipsius cibi saporem reddunt, ijs ferè præcordia suspenduntur, ac dolent: quia cibus magis inflatur, quam concoquitur: proinde concoctionem promouere oportet. atque eius nunc ponit aliquot compendia. Primum locum occupat seminus. Itaq; diutius dormiendum est, scilicet donec perfecta fuerit concoctio utraq;: ac si iam dormire non licet, saltem quiescendum est: nam & hoc secundo loco ad concoctionem confert. Proinde incertum uidetur, cur non simpliciter exercitium præcipiat, sed maius requirat: hoc enim ut

Concoctionis compendia.

appa

apparet ex uerbo, nouum, significat. Certe Galenus ^{Galenus dissimulatio.} id nimis obiter præterit: satis est ipsi quod exercitium incalfaciat: nec uidetur curare quod concoctio nem impedit. ob hanc causam ego malle id de exercitio in sequentibus diebus intelligere: aut postquam ^{Dura expositio.} cibis duplici concoctione concoctus est: nam ut concoctio huius cibi, ita & digestio illius maioribus uiribus indiget: in hanc ergo rem consulit exercitium uehementius, in illam uerò somni tempus diuturnius. Nam antiqua dignitas est, somnum concocquere, uigilias uerò digerere. Et ne quid tale amplius in sequentibus committatur diebus, docti priori periculo, deinceps cibum imminuemus, & aliquid de uino meraciore adijciemus: nam uinum ex ijs est ^{Altera huius loci commẽtatio.} quæ facilius concoquantur, & nutriunt. Fortè eò referendum & quod de exercitio dixit.

Qui siti premuntur, parcius edent, minusq; laborabunt: uinum dilutum simul & perfrigidum bibent.

SERMO apparet mihi clarissimus: nam scimus quòd sitis prima causa est siccitas: secunda uerò caliditas: at cibis ex natura sua exiccat, & eo magis uehemens labor, uinum meracum: ergo cibo ab-

*stinere, & quieti nonnihil indulgere oportet, ac pro-
meraco, diluto uti, atq; tali potius quàm aqua. Nam*

*Est ubi uinū
lymphatū ma-
gis in frigi-
det quàm a-
qua.*

*& alibi dicitur, quòd uinum lymphatum magis a-
liquando in frigidat, quàm aqua: etenim aqua sepe
moratur in præcordijs, saltem segniter in corpus
digeritur: at uinum ipsam digerit ac deducit. sed ne-
que ignaua hîc est aqua, sed quasi uinum à tergo im-
pellit. Iam priusquam aqua per se in corpus dige-
ratur, sepe in præcordijs morata inflammatur, quo*

*Aqua per ac-
cidēs aliquā-
do magis in-
flammat.*

*fit ut uel tandem dum per corpus digeritur, minus
ipsas partes recreet, quæ in longinquo sunt posite,
interdum etiam quodam modo inflammet. His ra-
tionibus melius sitim extinguere uidetur uinum
lymphatum, quàm aqua. Nec aliò apparet spectas-
se Galenus, cum in fine commenti dixit, quòd di-
luta potio sumit ex uino præsidia, maximè autem si
non sit solum dilutum, sed præterea manifeste fri-
gidum, quale ex penu effertur, aut aqua ac niue re-
frigeratur.*

*Vinum dilu-
tum præclare
sedat sitim.*

**Quos dolores uiscerum infestant,
uel ex labore, uel alia quadam am-
bulatione, sine cibis recreandi sunt:
modica potio conuenit, præsertim
ea quæ**

ea quæ urinam cieat, quo uenæ ex uisceribus prodeunt, non distendantur. Nam hinc inflationes febresque oriuntur.

L A B O R immodicus sæpe lassitudinem infert ipsis musculis: aliquando etiam, sed rarius, generat quandam grauitatem, ac tensionem in ipsis internis uisceribus. euenit hoc, dum succus ac sanguis in illorum uenas paruas præcociter digeritur atque infarcitur: atque hic inflammationis secundæ periculum existit, nisi talis humor extenuetur. Hoc autem maxime eueniet, si quidem cibo abstinerimus, sed uinum tenue, ac quod urinam ciere possit, biberimus. Est propemodum similis dolor qui statim à cibo exercitatus oritur in sinistro latere, uulgus in splene putat. sed nos huius causas explicuimus alibi. neque in splene, sed dumtaxat in intestinis consistit, atque ex quadam inflatione oritur. magno illius rei argumento est, quòd non omnibus, sed præsertim illis qui plura superbiberint, euenit. Iam multi splenetici uisi sunt, sed nemo unquam similem dolorem huic passus est: neque etiam in eo loco tam facile disici possit, atqui iste ultro euanescit. Et quomodo

Lassitudo duplex.

Dolor in sinistro latere à cibo exercitatus sæpe oritur.

*ergo quidam suspicantur, quòd hac de causa cursori-
bus splen adimitur? Anilis est fabula.*

Quibus morbi à cerebro nascun-
tur, stupor caput primum occupat,
urina sæpe redditur, idem affectus
qui in stillicidio, diebus nouem ita la-
borant: & si aqua uel muccus ex na-
ribus uel auribus fluxerit, morbo li-
berantur, & à stillicidio quiescunt.
Vrinam uerò sine molestia copio-
sam & albam reddunt. Ad uiginti
dies etiam capitis dolor abit, intuen-
tibus splendor ipsis obscuratur. Por-
ro qui colligere potest sanitatem ho-
minibus quouis precio æstimari,
sciet ex sua ipsius sententia in mor-
bis ferre præsidia.

GALENVS hanc sententiam excindit, &
merito. Nam neq; si diuines, eius rationem colliges.
certum ergo est, quòd ab alio adiecta sit. neque enim
qui grauitè multa scribit, in alijs ridiculus erit. Igi-
tur aut iniuria transcribentium locus est uitatus,
aut

Locus suppo-
sitiuus.

*aut aliquid omiffum, quod & in plerisq; alijs locis
 fieri folet. Forte à principio fcriptum erat, in uefica: Leuior con-
 ut fic legatur, quibus à cerebro in uefica morbi o- iectura.
 riuntur, fcilicet per confenfum. Certe aliqua ratio-
 ne hunc fermonem excufare liceret. Non enim
 quemuis morbum in cerebro fequitur affectus in ue-
 fica, fed magnum. & forte quis contrà pugnet,
 quòd oblefa uirtute cerebri per aliquem affectum
 capitis citius offenduntur partes longinquæ, quæ il-
 linc uirtutem fuam accipiunt, quàm propinquæ. at-
 qui contrà res fe fe habet: nam fæpe caput dolet, &
 fopore quodam tenetur, & tamen pes, uefica, uen-
 ter fungitur fuo officio. Nam pauca uirius ad cohi-
 bendum aluum, aut ueficam fufficit, neq; illa nifi per
 grauiore morbos intercipitur. grauis morbus eft ftu-
 por, & ferè fingulæ partes, quæ hinc deriuatio-
 nem fufcipiunt, illi confentiunt. Si quidem ergo ftil-
 licidium urinx fiat, & ftupor prius caput occupa-
 uit, non eft uerifimile quòd affectus fedeat in uefi-
 ca, fed in ipfo capite: proinde huc oportet dirigere i-
 pfum remedium: & quia cerebrum uifcus princi-
 pale eft, non ita diu illius magnitudo obtineri po-
 teft: fed ut alij acuti in quatuordecim diebus fub-
 fidunt, ita hîc ferè in nouem: & quod eft mirabi-
 le, citius fecundus definet affectus in uefica, quàm
 primarius in cerebro: nam, ut diximus, fecundi af-
 fectus*

In primarijs
 uifceribus
 morbi acuti.

Secundus af-
 fectus defi-
 nit ante pri-
 mum.

d s fecus

fectus non nisi magnitudinem sequuntur: proinde imminuta prioris magnitudine, desinere incipiunt. Itaque circa nonum diem urina colligi incipiet, & affatim suo tempore excerni. Posterioribus etiam diebus capitis grauitas cessabit. atque hactenus ferri sermo poterat, tamen sequentem locum,

Peruersio. ubi dicitur, quod splendor intuentibus obscuratur: in principio positum oportuit, inter reliqua doloris capitis discrimina. Nouissima pars sermo-

Posterior sententiae pars. nis Galeno omni suspitione caret, & propterea certum est quod postea sit uitata, idque in exemplaribus omnibus. Ecquid enim id est quod qui

Vitium certum. potest colligere sanitatem hominis multi precij esse, facile singulis morbis medebitur? prius enim omnes sciunt, posterius pauci intelligunt. omitto quod Græca oratio, ut iacet, incongrua sit. Proinde ego hunc locum sic restituendum coniector:

Restitutio. Porro qui colligere potest quid hominibus in sanitate proprium, facile poterit ex sua ipsius sententia in morbis ferre praesidia: ut pro αἰτίῳ legamus ἰδίον, & ante ὅτι nos interponamus, ut sic dicatur ὅτι αἰτίῳ: nam sic & oratio erit congrua & sententia idonea, uidelicet talis, qui cognitum habet quid huic naturæ proprium, quibus rebus solet iuari & offendi, facile familiaribus malis ac leuioribus discet occurrere. Huc spectabat Tybe-

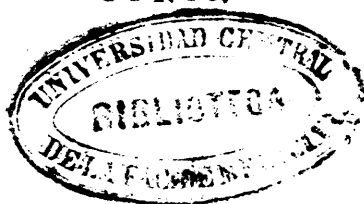
ruius

*rius, dum nollet sexagenarium manum porrigere
medico. nam spatio temporis proprietatem natu-
ræ suæ debebat discere. Vereor autem nunc
ne non multi ex medicis, qui in pre-
cio habentur, propriam naturam
ignorent. Et quid ergo a-
lijs precor bene
facient?*

*Supinitas me
dicorū in sei-
pſis.*

*

FINIS.

Lugduni, apud Godefridum & Mar-
cellum Beringos, fratres,

1548.

